

Prof. Dr. Şeyda Ozil
İstanbul Üniversitesi
Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**Germanistische Untersuchungen aus türkischer Perspektive –
Festschrift für Prof. Dr. Vural Ülkü zum 65. Geburtstag,**
Mehmet Gündoğdu/Candan Ülkü (Hgg.) Shaker Verlag, Aachen 2003

12 Kasım 2003 tarihinde 65. yaş gününü kutlayan Alman Dili ve Edebiyatı Profesörü Vural Ülkü için bir armağan kitap yayımlandı. Prof. Dr. V. Ülkü, Alman bilim insanlarının öncülüğünde kurulan Alman Dili ve Edebiyatı bölümlerinin ilk kuşak profesörlerinden. Nitekim armağan kitabın Önsöz'ünde Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde 1950'li yılların ikinci yarısında Alman Dili ve Edebiyatı eğitimi gören V. Ülkü'nün Rudolf Fahrner, Heinz Kristinus vb. Alman hocaların derslerine devam ettiği belirtiliyor. Alman profesörlerden aldığı eğitimi V. Ülkü DAAD bursuyla gittiği Bonn Üniversitesi'nde sürdürüyor. Bu kez Hugo Moser, Benno von Wiese, Leo Weisgerber gibi dönemin tanınmış Alman profesörlerinin derslerine katılıyor. Türkiye'ye dönüşünde "Der Begriff der Freiheit in Schillers Dramen" adlı doktora çalışmasıyla doktor unvanını alıyor (1966). Doçentlik çalışması için yine Almanya'ya gidiyor ve saygın Alman kuruluşu Humboldt'tan aldığı burs ile tanınmış Alman profesörlerden Hugo Steger'in yanında Almancanın gelişmesi (*Sprachpurismus*) üzerine çalışıyor.

Ders aldığı Alman profesörler gibi V. Ülkü'nün çalışmalarının yoğunlaştığı alanlar da özellikle Alman dili ve Alman kültür tarihi. İlk yayını 1959 yılında çıkaran V. Ülkü, yaklaşık 50 yıldır bu çabasını sürdürmekte ve Türk bilim yaşamına katkıda bulunmaktadır. Armağan kitabın ithaf edildiği V. Ülkü uzmanlık konusu olan Alman dili alanında, Almancanın yabancı sözcüklerden arındırılmasının ve günümüz Almancasının oluşmasının izini sürmüş ve 17. yüzyılda başlayan Alman dilini sadeleştirme çalışmalarını ele almıştır. Nitekim ilk iki kitabı da (*Sprachreinigungsbestrebungen in Deutschland*, 1975; *Almanya'da Dil Cemiyetleri- 17. Yüzyıldan Günümüze*

Kadar, 1978) bu konuda yapılmış geniş kapsamlı araştırmalardır. Alman dili üzerine yaptığı incelemeleri makaleleriyle de sürdüren V. Ülkü, araştırma alanlarını Almanca-Türkçe karşılaştırmalı çalışmalar ile kültürel ve toplumsal konulardaki kitap ve makaleleriyle genişletmiştir. Yalnız Alman dili ve kültürü alanında değil Alman edebiyatına yönelik incelemeler yapmış ve Alman dili konusundaki gelişmelerin yanı sıra Alman edebiyatının da Türkiye’de tanınmasına öncülük etmiştir. Bu katkılarını Alman edebiyatından yaptığı çevirilerle desteklemiş, R. M. Rilke, F. Dürrenmatt, G. Büchner, C. M. Wieland, C. Zuckmayer vb. tanınmış Alman yazarların yapıtlarını Türkçeye aktarmıştır. V. Ülkü’nün çeviri etkinliğini dil alanında da sürdürdüğünü biliyoruz. Ünlü Alman dil bilgini W. Porzig’in “*Das Wunder der Sprache (Dil Denen Mucize)*” adlı kitabı V. Ülkü’nün Türkçeye kazandırdığı yapıtlardan biridir.

Alman Dili ve Edebiyatı bölümlerinde çok sayıda lisans öğrencisi yetiştiren V. Ülkü, kendi uzmanlık konularında yüksek lisans ve doktora tezleri yönetmiş, Alman Dili ve Edebiyatı alanlarına genç uzmanlar yetiştirmiştir. 1970’li yılların başlarında Alman Dili ve Edebiyatı bölümlerini bitiren ve daha sonra akademik çalışmalar yapan Alman Dili ve Edebiyatı uzmanları olan bizlerin çalışmalarında şu ya da bu biçimde V. Ülkü’nün izlerini görmek mümkündür. V. Ülkü çoğumuzun ya doktora ya doçentlik ya da profesörlük jürilerinde bulunmuştur.

V. Ülkü, yalnızca Alman Dili ve Edebiyatı alanında değil Türk yükseköğretim sisteminde de etkili olmuş bir bilim adamıdır. Adana Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi’ni kurduktan sonra, Mersin Üniversitesi’nde kurucu rektörlük yapmış ve 1994-1998 yılları arasında da bu üniversitenin seçilen ilk rektörü olmuştur. Böylece Türkiye’nin yükseköğretim kurumlarının gelişmesine katkıda bulunmuş ve bu çabalarıyla Türk eğitim sisteminde kalıcı izler bırakmıştır.

Hem Almancaya yönelik incelemeleri, hem Türk-Alman kültürüne yaptığı katkılar nedeniyle Alman Hükümeti kendisini 1. Sınıf Alman Hizmet Madalyası ile ödüllendirmiştir.

İşte bu çok yönlü bilim adamına oğlu C. Ülkü, meslekdaşı M. Gündoğan ve kitaba katkıda bulunanlar teşekkürlerini bir armağan kitapla dile getiriyorlar. Almanya’da Almanca yayımlanan armağan kitabın adını Türkçeye *Türkiye’den Alman Dili Edebiyatı İncelemelerine Bakış ya da Türk bakışıyla Alman Dili ve Edebiyatı İncelemeleri (Germanistische Untersuchungen aus türkischer Perspektive)* olarak aktarabiliriz. Verilen ad doğrultusunda kitapta Türkiye’deki üniversitelerin Alman Dili ve Edebiyatı, Alman Dili Eğitimi ve Almanca

Mütercim Tercümanlık Bölümlerinde çalışan öğretim üyelerinin yazılarının yer aldığı ve yazıların dil, edebiyat, yabancı dil öğretimi, sözlükbilim konularında yoğunlaştığını görüyoruz.

Yazılar kitapta, konularına göre değil alfabetik bir sıra izlenerek sıralanmış. Biz burada yazılara değinirken konularına göre bir araya getirerek bakmaya çalışacağız. Armağan kitapta en çok yazı ile edebiyat temsil ediliyor. Çağdaş Alman Edebiyatından A. Schnitzler, T. Mann, H. Maier, E. Demsky yapıtları ele alınan Alman yazarlar. F. Zaimoğlu'nun *Kanak Sprak* adlı yapıtı Almanca yazılan göçmen edebiyatı örneği olarak karşımıza çıkıyor. Yine göçmen edebiyatı alanında araştırılan başka bir konu da kimlik sorunu. Kitapta Türkçe kaleme alınan tek yazıda M. Mosenbach'ın *Die Türkin (Türk Kızı)* adlı romanı inceleniyor. Edebiyat biliminde 'yabancı olanın anlaşılması/alınlanması'nı da ele alınan konular arasında sayabiliriz.

Dil konusundaki makaleler Almanca ya da Türkçe alanında araştırmalarla Almanca-Türkçe karşılaştırmaları kapsıyor. Karşılaştırmalı çalışmalarda mastarlı yapılar, ilgi tümceleri vb. üzerinde durulan konular. Dil alanında fiillerden türetilen adlar yalnızca Almanca açısından inceleniyor.

Almanca öğretmeni yetiştirimi ve Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı programlarının içerikleri ele alınan diğer konular arasında yer alıyor. Bu programlar kapsamındaki bir yazıda da Türkçe derslerinde işlenen konulardan Türkçedeki çekimli fiillerden (dolayısıyla Türkçe dilbilgisinden) söz ediliyor. Dil öğretimi alanındaki başka bir yazının konusu da küreselleşme ve çokdillilik.

Kitapta bir yazıyla sözlükbilimin temsil edildiğini görüyoruz. Üzerinde durulan konu Almanca – Türkçe sözlükler ve bunların işlevleri. Bir başka çalışmanın da yalnızca Türkçeye yönelik olduğunu izliyoruz. Söz konusu çalışmada 90'lı yıllardan bu yana Türkçe türkü geleneği ele alınıyor.

Böylece armağan kitapta yer alan yazılar, Türkiye'nin ilk kuşak Alman Dili ve Edebiyatı profesörlerinden V. Ülkü'nün izinde, Türkiye'de Alman dili ve edebiyatının dolayısıyla Alman kültürünün tanıtılması ve alınması ile Almanca öğretimine katkıda bulunuyor.

Son olarak şunu da söyleyerek bu yazıya son verelim: Türkiye'de Almanca alanında çalışan çok daha fazla bilim insanı var. Keşke onlar da bu armağan kitaba katkıda bulunmuş olsalardı.